

Maliskjæra NR utvidelse

*

Referanse:

Gammelmo Ø. 2018. *Naturverdier for lokalitet Maliskjæra NR utvidelse, registrert i forbindelse med prosjekt Statskog2017. NaRIN faktaark. BioFokus.* (Weblink: <http://borchbio.no/narin/?nid=6205>)

Referansedata

Fylke: Hedmark
Kommune: Grue
H.o.h.: 380-440moh
Areal: 198 daa

Prosjektilhørighet: Statskog2017
Inventør: OGA
Vegetasjonsone: sørboreal 100% (200 daa)
Vegetasjonseksjon: OC-Overgangsseksjon

Sammendrag

Området ligger vest for Rotnesjøen og eksisterende Maliskjæra naturreservat i Gruset statskog på Grue finnskog. Området ligger i et bølgende åslandskap med myrer i forsenkningene vest for den bratte lia som utgjør Maliskjæra naturreservat ned mot Rotnesjøen. Utvidelsesforslaget dekker toppen av åsen som hvor eksisterende naturreservat utgjør den østvendte lisen.

Arealet som vurderes som en mulig utvidelse er forholdsvis lite, kun 198 daa. Et av kjerneområdene faller utenfor verneforslaget. Nye hogstflater gjør at kjerneområdet med gammel granskog ved Knivskjeholtet blir liggende isolert og som en øy med gammel granskog i området. Det andre kjerneområdet ved Grusetsætra omfatter delvis trebesatt naturbeitemark og inngår i verneforslaget. Verneforslaget er en naturlig fortsettelse av naturreservatet i den østvendte lia og gjør et parti med eldre granskog blir innlemmet og gir en mer helhetlig avgrensing.

Det meste av skogarealet domineres av blåbærgranskog, men lavurtgranskog og eng i form av rester av naturbeitemark karakteriserer kjerneområde 1. I tillegg forekommer noe småbregnegranskog og fattig myrvegetasjon.

Skogen er generelt sett ensjiktet, men noe flersjiktet skog forekommer innenfor kjerneområde 2 ved Knivskjeholtet. Det finnes generelt sett lite død ved og det som finnes er stort sett i tidlige nedbrytningsstadier. Det finnes en del grovvokste grantrær innenfor verneforslaget. De fleste stokkene er av lav nedbrytningsgrad, men det finnes også en del som er midlere og sterkere nedbrutt. Få signalarter indikerer at det har vært brudd i dødvedkontinuiteten. Områdene omkring er sterkt preget av moderne skogsdrift, men avgrenset areal er dominert av gammel naturskog.

Isolert sett har ikke området særlig store verdier, men det kan utgjøre et utvidet leveområde for artene som er knyttet til det eksisterende verneområdet ved Maliskjæra. Slik skog som finnes her er sjelden eller si landskapet i Hedmark. Arealet vil også gi en økologisk variasjon til det eksisterende verneområdet. Utvidelsesområdet har et visst potensial med hensyn til innvandring av vedboende kontinuitetsarter, jf taigaelementet. Naturreservatet vil fungere som kildeområde. (Flere signalarter ble observert der i tilknytning til inventeringen). Restene etter gammelt kulturlandskap på Grusetsætra vil være et positivt innslag, som ideelt burde beites eller slås for å ta vare på og fremelske engvegetasjonen. Som et minimum burde iallfall de gjenværende vollene fortsatt åpne. En skånsom skjøtsel ville uansett kunne forhindre en videre gjenvokst med gran i de halvåpne arealene der det i dag er store, gamle lauvtrær som bidrar med et stort artsmangfold av epifytiske moser og lav. Setervollen med nyoppsatte seterhus i gammel stil, den merkete turiststien og den gamle skogen i naturreservatet rett ved er en gunstig kombinasjon, med muligheter både med hensyn til undervisning og naturopplevelse. Kanteffekter som resultat av hogster tett innpå verneforslaget teller negativt.

Maliskjæra dekker i liten grad Hedmark sin mangeloppfyllelse med tanke på gammel granskog. Restaureringspotensialet er først og fremst knyttet til gammel granskog, men det er først på lang sikt at dette vil slå positivt inn. Manglene knyttet til artsmangfold slår inn som lavt grunnet av det er få krevende arter som er registrert, samt at det nåværende potensialet vurderes som noe begrenset. Den generelle mangelen vurderes som lavt inndekket i og med at skogen ikke er spesielt gammel eller lavtliggende. Resten av mangeloppfyllelsene slår inn på ingen mangeloppfyllelse. Den samlede mangeloppfyllelsen settes til lav.

Området vurderes som lokalt verneverdig (*).

Feltarbeid

Feltarbeidet ble gjennomført i løpet av en dag, 23. august 2017, av Øivind Gammelmo (BioFokus). Hele området ble undersøkt.

Tidspunkt og værrets betydning

Tidspunktet på året var gunstig for de fleste organismegrupper som ble undersøkt.

Utvelgelse og undersøkelsesområde

I tråd med St.meld nr 25 (2002-2003) skal det gjennomføres konkrete vurderinger av Statskog SF's grunn for å identifisere aktuelle verneområder. En stor del av registreringene på Statskog SF sin grunn ble gjennomført i perioden 2003-2011. Det aktuelle området er kartlagt for å supplere de til nå kartlagte områdene.

Tidligere undersøkelser

Eksisterende reservat ved Maliskjæra er beskrevet hos Børset (1979) og Korsmo & Larsen (1994). Området inngår også i en undersøkelse av sørberg i Hedmark (Ofen 1997), og det er undersøkt i forbindelse med kartlegging av biologisk mangfold i skog (Hofton et al. 2003). Området ble også besøkt i forbindelse med en tidligere kartlegging av skog på Statskog sin grunn.

Beliggenhet

Området ligger vest for Rotnesjøen og eksisterende Maliskjæra naturreservat i Gruset statskog på Grue finnskog.

Naturgrunnlag

Topografi

Området ligger i et bølgende åslandskap med myrer i forsenkningene vest for den bratte lia som utgjør Maliskjæra naturreservat ned mot Rotnesjøen. Utvidelsesforslaget dekker toppen av åsen som hvor eksisterende naturreservat utgjør den øsvendte lisisiden.

Geologi

Berggrunnen består av grunnfjellsbergartene granittisk gneis og hyperitt/gabbro (NGU 2018a). Løsmassene består av et tynt og usammenhengende dekke av morenemateriale (NGU 2018b).

Vegetasjonsgeografi

Vegetasjonseksjon: OC-Overgangsseksjon, vegetasjonssone: sørboreal 100% (200 daa) .

Hele området inngår i sørboreal vegetasjonssone (SB) og tilhører overgangsseksjonen (OC).

Klima

Toppen av åsene er noe tørkeutsatt, men lokalklimaet lenger ned i lisisidene er til dels fuktigere.

Vegetasjon og treslagsfordeling

Det meste av skogarealet domineres av blåbærgranskog, men lavurtgranskog og eng i form av rester av naturbeitemark karakteriserer kjerneområde 1. I tillegg forekommer noe småbregnegranskog og fattig myrvegetasjon.

Skogstruktur og påvirkning

Skogen er generelt sett ensjiktet, men noe flersjiktet skog forekommer innenfor kjerneområde 2 ved Knivskjeholtet. Det finnes generelt sett lite død ved og det som finnes er stort sett i tidlige nedbrytningsstadier. Det finnes en del grovvokste grantrær innenfor verneforslaget. De fleste stokkene er av lav nedbrytningsgrad, men det finnes også en del som er midlere og sterkere nedbrutt. Få signalarter indikerer at det har vært brudd i dødvedkontinuiteten. Områdene omkring er sterkt preget av moderne skogsdrift, men avgrenset areal er dominert av gammel naturskog.

Kjerneområder

I det følgende listes informasjon om de avgrensede kjernelokalitetene i området Maliskjæra NR utvidelse. Nummereringen referer til inntegninger vist på kartet.

1 Grusetsetra

Naturtype: Naturbeitemark - Frisk næringsrik "natureng" beitet
BMVERDI: C

Areal: 47,6daa

Innledning: Lokaliteten er tidligere avgrenset som naturtype (Hofton m.fl. 2003, 2004; Heggland 2005). Området ble nyregistrert i 2017 av Øivind Gammelmo (BioFokus) i forbindelse med kartlegging av skog på Statskog sin grunn. Beskrivelsen er justert. Nyregistrert lokalitet erstatter gammel lokalitet (BN00080431).

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger øst for Grusetsetra og det eksisterende Maliskjæra naturreservat i Grua kommune. Berggrunnen består av middelskornet til grovkornet granittisk gneis (NGU 2018a) og løsmassene består av et tynt (usammenhengende) dekke av morenemateriale (NGU 2018b).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen er naturbeitemark med utformingen frisk næringsrik "natureng" beitet. Lokaliteten er dominert av kulturbetinget engvegetasjon, men en stor del av arealet og også delvis tresatt.

Bruk, tilstand og påvirkning: Området utgjør et mosaikklandskap med setervoll under gjengroing og tilgrensende granskog. Det aktuelle arealet grenser direkte til Maliskjæra naturreservat. Rester etter blant annet rydningsrøyser og steingjerder indikerer at seterarealet har omfattet iallfall storparten av området. I dag er det et lite restareal av åpen eng. I nærheten er det tufter etter fjøs og seterhus. Et lite stykke sør for dette er det i løpet av de senere årene oppført et par fine, laftede hus for publikum, med tilhørende skilting. Sti merket av Finnskogen turistforening (flyktningerrute til Sverige under annen verdenskrig) går gjennom vollen. En fin, delvis oppbygd, gammel setersti forbinder Grusetsetra med Hytjanstorpet lenger sør. Arealet er på hogstklassekart oppført som hogstklasse 4, det vil si slanke, men relativt høye trær som forteller at det er lenge siden gjenvoksningen tok til. Det finnes også en del storvokste graner, samt stubber etter tømmeruttak minst én gang, og grensene for opprinnelig voll er uklare.

Artsmangfold: Den åpne resten av eng har høy dekning av sølvbunke. Ellers inngår arter som tveskjeggveronika, legeveronika, tepperot,

marikåpe, engsoleie, krypssoleie, hvitkløver og blåkoll. Engkransmose (*Rhytidiadelphus squarrosus*) dominerer i bunnsjiktet. Av saprotrofe sopparter på vollen ble kun funnet okergul grynhatt (*Cystoderma amianthinum*) og dunklokkehatt (*Galerina atkinsoniana*). Mye av skogen har et relativt rikt preg, med blant annet flere mer næringskrevende mykorrhizasopper, som duftvokssopp (*Hygrophorus agathosmus*), mørkprikket vokssopp (*H. pustulatus*) og skjeggmusserong (*Tricholoma vaccinum*). I tilknytning til de mer åpne delene av seterområdet er det flere kraftige og flerstammete seljer (skrubbenever) og også noen større rogn, osp og bjørk. De gamle lauvtrærne har en ganske rik epifyttflora av moser og lav.

Fremmede arter: Ingen registrert.

Del av helhetlig landskap: Lokaliteten bør sees i sammenheng med Maliskjæra naturreservat litt lenger øst.

Verdivurdering: Ut fra faktaark for naturbeitemark oppnår lokaliteten høy vekt på parametret størrelse, og lav vekt på parametrene arts- mangfold og rødlistearter. En vurderer likevel potensialet for sjeldne og rødlistede arter av beitemarksopp å være til stede uten at dette er undersøkt. Lokaliteten oppnår middels til lav vekt på parametrene tilstand og påvirkning, og oppnår slik verdien lokalt viktig (c-verdi).

Skjøtsel og hensyn: Ikke vurdert.

2 Knivskjeholtet

Naturtype: Gammel granskog - Gammel høyereliggende granskog
BMVERDI: C

Areal: 99,3daa

Innledning: Lokaliteten er tidligere avgrenset som naturtype (Hofton m.fl. 2003, 2004; Heggland 2005). Området ble nyregistrert i 2017 av Øivind Gammelmo (BioFokus) i forbindelse med kartlegging av skog på Statskog sin grunn. Beskrivelsen er justert. Nyregistrert lokalitet erstatter gammel lokalitet (BN00080423).

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger øst for Grusetsætra og det eksisterende Maliskjæra naturreservat i Grua kommune. Berggrunnen består av middelskornet til grovkornet granittisk gneis (NGU 2018a) og løsmassene består av et tynt (usammenhengende) dekke av morenemateriale (NGU 2018b).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Naturtypen er gammel granskog med utformingen gammel høyereliggende granskog. Det meste av bestandet er en gammel blåbærgranskog, med blåbær, tyttebær, smyle og et tykt moseteppe med etasjemose (*Hylocomium splendens*) som dominerende art. Bunnen er delvis grovsteinet under mosedekket. I en vid forsøknings i den vestre delen er det også sumpskogvegetasjon. Mot nord og øst grenser området mot henholdsvis Marimyra og Geitostmyra.

Bruk, tilstand og påvirkning: Det er spor etter gammel plukkhogst, med en del gamle stubber, og skogbildet er stedvis relativt åpent og med trær som har god aldersspredning. Området er relativt rikt på død ved, men det er en klar overvekt av ferskere og relativt smådimensjonerte stokker. I de øvre deler av hovedryggen er det også en del grovere, middels til sterkt nedbrutte stokker.

Artsmangfold: Trærne har en del hengellav, blant annet gubbeskjegg (NT). Kontinuitetsgraden synes svak, med bare en signalart registrert, duftskinn (*Cystostereum murrayi*), samme og eneste art som ble funnet av K. Dahl i 2002 (Hofton et al. 2003).

Fremmede arter: Ingen registrert.

Del av helhetlig landskap: Lokaliteten bør sees i sammenheng med Maliskjæra naturreservat litt lenger øst.

Verdivurdering: Området består av eldre granskog med god sjiktning og bra utviklingspotensial.

Skjøtsel og hensyn: Lokaliteten scorer middels på urørthet og topografisk variasjon. Ellers scorer området forholdsvis lavt på de fleste andre parametrene. En del svake til middels svake signalarter for gammel granskog er registrert i lokaliteten, også rødlistede arter - hovedsakelig NT-arter. Iht. utkast til faktaark for naturtypen får området middels vekt for størrelse, middels vekt for skogtilstand og arts- mangfold og lav vekt for rikhet. Samlet sett vurderes lokaliteten til lokalt viktig og gis C-verdi.

Artsmangfold

Det er funnet få krevende og rødlistede arter innenfor verneforslaget. Gubbeskjegg (NT) er registrert og det forekommer gode populasjoner flere steder av hengellav. Lite død ved gjør at arts- mangfoldet er begrenset, men duftskinn ble reistret. Disse artene ble også registrert i kjerneområdet ved Knivskjeholtet. Potensialet for ytterlige krevende og rødlistede arter ansees som middels godt, men trolig vil arter som finnes innenfor naturreservatet kunne benytte dette arealet når denne skogen begynner å falle sammen.

Tabell: Artsfunn i Maliskjæra NR utvidelse. Kolonnen Totalt antall av art summerer opp antall funn innenfor området. 0 betyr at artsfunnet ikke er tallfestet, men begreper som mye, en del, sparsomt, spredt o.l. er brukt. Det store tallet i kolonnen Funnet i kjerneområde henviser til hvilke kjerneområder arten er funnet. Det lille tallet angir hvor mange funn som er gjort i hvert kjerneområde. 0 betyr tekstlig kvantifisering. Små tall uten kjerneområdenummer angir funn utenfor kjerneområder.

Gruppe	Vitenskapelig navn	Norsk navn	Rødliste- status	Totalt antall av art	Funnet i kjerne- om- råde (nr)
Lav	<i>Alectoria sarmentosa</i>	gubbeskjegg	NT		2
Sopper	<i>Cystostereum murrayi</i>	duftskinn			2

Avgrensning og arrondering

Arealet som vurderes som en mulig utvidelse er forholdsvis lite, kun 198 daa. Et av kjerneområdene faller utenfor verne- forslaget. Nye hogstflater gjør at kjerneområdet med gammel granskog ved Knivskjeholtet blir liggende isolert og som en øy med gammel granskog i området. Det andre kjerneområdet ved Grusetsætra omfatter delvis trebesatt naturbeitemark og inngår i verneforslaget. Verneforslaget er en naturlig fortsettelse av naturreservatet i den østvendte lia og gjør et parti med eldre granskog blir innlemmet og gir en mer helhetlig avgrensning.

Vurdering og verdisetting

Isolert sett har ikke området særlig store verdier, men det kan utgjøre et utvidet leveområde for artene som er knyttet til det eksisterende verneområdet ved Maliskjæra. Slik skog som finnes her er sjelden eller si landskapet i Hedmark. Arealet vil også gi en økologisk variasjon til det eksisterende verneområdet. Utvidelsesområdet har et visst potensial med hensyn til innvandring av vedboende kontinuitetsarter, jf taigaelementet. Naturreservatet vil fungere som kildeområde. (Flere signalarter ble observert der i tilknytning til inventeringen). Restene etter gammelt kulturlandskap på Grusetsetra vil være et positivt innslag, som ideelt burde beites eller slås for å ta vare på og fremelske engvegetasjonen. Som et minimum burde iallfall de gjenværende vollene fortsatt åpne. En skånsom skjøtsel ville uansett kunne forhindre en videre gjenvoksning med gran i de halvåpne arealene der det i dag er store, gamle lauvtrær som bidrar med et stort artsmangfold av epifytiske moser og lav. Setervollen med nyoppsatte seterhus i gammel stil, den merkete turiststien og den gamle skogen i naturreservatet rett ved er en gunstig kombinasjon, med muligheter både med hensyn til undervisning og naturopplevelse. Kanteffekter som resultat av hogster tett innpå verneforslaget teller negativt.

Området vurderes som lokalt verneverdig (*).

Tabell: Kriterier og verdisetting for kjerneområder og totalt for Maliskjæra NR utvidelse. Ingen stjerner (0) betyr at verdien for kriteriet er fraværende/ ubetydelig. Strek (-) betyr ikke relevant. Se ellers kriterier for for verdisetting i metodekapittelet.

Kjerneområde	Urørthet	Død ved mengde	Død ved kontin.	Gamle bartrær	Gamle løvtrær	Gamle edel-løvtrær	Tre-slagsfordeling	Topografisk variasjon	Vegetasjonsvariasjon	Rikhet	Arter	Størrelse	Arrondering	Samlet verdi
1 Grusetsetra	0	*	0	**	**	—	**	*	*	**	*	—	—	*
2 Knivskjehollet	**	*	*	**	*	—	*	**	*	*	*	—	—	*
Samlet vurdering	**	**	*	**	*	—	*	**	**	*	*	*	*	*

Mangeloppfyllelse

Maliskjæra dekker i liten grad Hedmark sin mangeloppfyllelse med tanke på gammel granskog. Restaureringspotensialet er først og fremst knyttet til gammel granskog, men det er først på lang sikt at dette vil slå positivt inn. Manglene knyttet til artsmangfold slår inn som lavt grunnet av det er få krevende arter som er registrert, samt at det nåværende potensialet vurderes som noe begrenset. Den generelle mangelen vurderes som lavt inndeckt i og med at skogen ikke er spesielt gammel eller lavtliggende. Resten av mangeloppfyllelsene slår inn på ingen mangeloppfyllelse. Den samlede mangeloppfyllelsen settes til lav.

Vurdering av mangeloppfyllelse for ulike vernemålsetninger for lokalitet Maliskjæra NR utvidelse.

Naturtype - fylkesvis ansvar: Lav mangeloppfyllelse

Internasjonale ansvarstyper: Ikke aktuell

Restaureringsarealer: Ingen mangeloppfyllelse

Artsmangfold: Lav mangeloppfyllelse

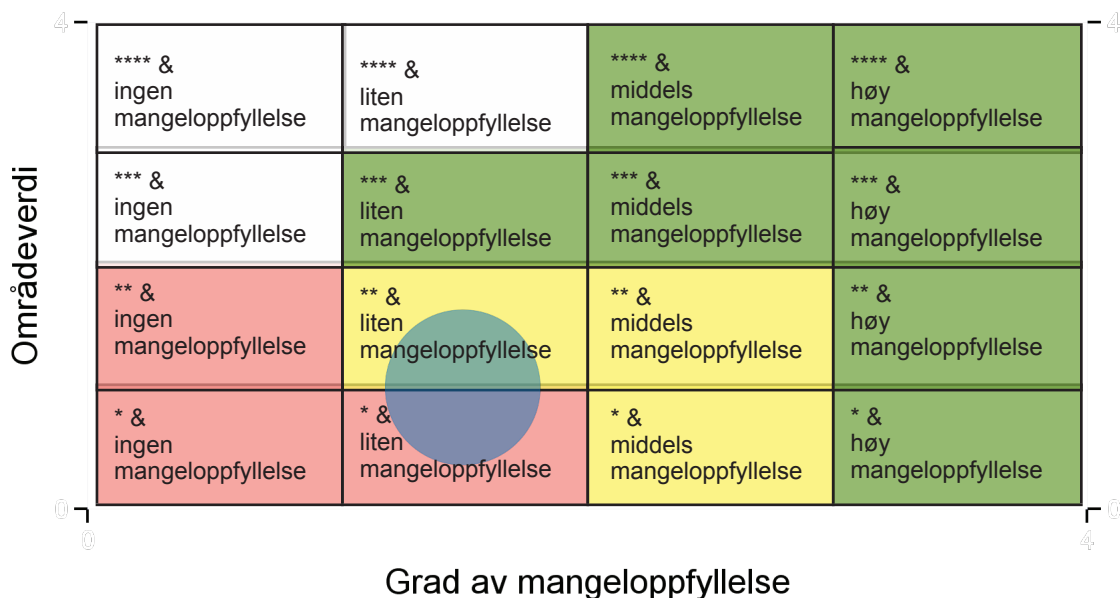
Generelle mangler (lavlandsskog, rik skog/høybonitetsskog og gammelskog): Lav mangeloppfyllelse

Generelle mangler i kombinasjon med naturtyper som skal prioriteres lavere: Ingen mangeloppfyllelse

Storområder: Ingen mangeloppfyllelse

Totalvurdering mangeloppfyllelse: Lav mangeloppfyllelse

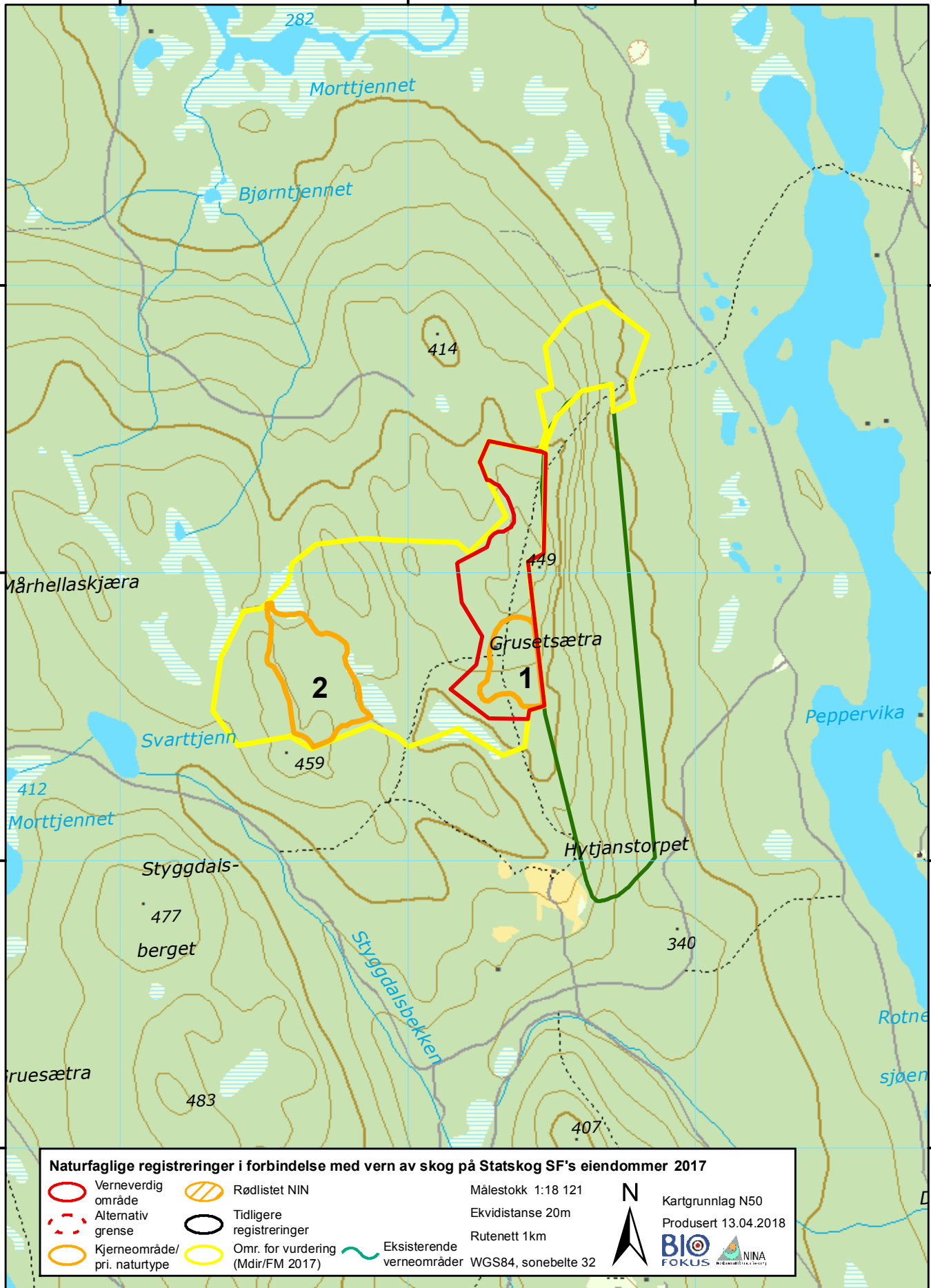
Figur: Blå sirkel angir området Maliskjæra NR utvidelse sin områdeverdi (loddrett akse) og grad av mangelloppfyllelse (vannrett akse). Fargene i figuren gir en indikasjon på om området bør vurderes for vern*.

* Områder som i dag har lav naturverdi (0 og *) kan potensielt ha egenskaper som dekker inn viktige mangler i skogvernet. Tilsvarende kan områder som har middels og høy naturverdi, ha få egenskaper som dekker inn viktige mangler i skogvernet, fordi det allerede er vernet mange slike områder i en region. Forvaltningen bør derfor skjele til våre vurderinger av mangelloppfyllelse når det skal bestemmes om den bør vernes eller ikke. Figuren over er ment som en veiledende hjelp i dette arbeidet. Ligger den blå sirkelen helt eller delvis over grønne felter er det meget gode faglige grunner for vern av området. Ligger den blå sirkelen over gule felter bør området vurderes nøyer. Ligger den blå sirkelen over røde felter er det lavt faglig grunnlag for vernet. Hvite felter angir kombinasjoner som svært sjeldent eller aldri er realisert.

Referanser

- Artskart 2018. Artsdatabanken & GBIF Norge, internett. <https://artskart.artsdatabanken.no>
- Børset, A. 1979. Inventering av skogreservater på statens grunn. Inst. for naturforvaltning, NLH. NF-rapp: 3/79: 1-451.
- Framstad, E., Blindheim, T., Erikstad, L., Thingstad, P.G. og Storeid, S-E. 2010. Naturfaglig evaluering av norske verneområder. NINA rapport 535. 177 s. + vedlegg.
- Framstad, E., Økland, B., Bendiksen, E., Bakkestuen, V., Blom, H. & Brandrud, T.E. 2003. Liste over prioriterte mangler ved skogvernet. – NINA Oppdragsmelding 769: 1-9.
- Framstad, E., Økland, B., Bendiksen, E., Bakkestuen, V., Blom, H. og Brandrud, T.E., 2002. Evaluering av skogvernet i Norge. Fagrapport 54, NINA. 146 s.
- Hofton, T.H., Reiso S., Dahl K. og Heggland A. 2003. Kartlegging av biologisk viktige områder i skog på 7 SB SKOG – eiendommer i Hedmark 2002. Siste Sjanse – rapport 2003-4.
- Korsmo, H. & Larsen, E. 1994. Inventering av verneverdig barskog i Hedmark. NINA Oppdragsmelding 261.
- Naturbase 2018. Miljødirektoratet, internett. <http://kart.naturbase.no/>
- NIBIO 2018. Kilden. <https://kilden.nibio.no/>
- Norges Geologiske Undersøkelse 2018. Berggrunnskart på nett, Norges Geologiske Undersøkelse. http://geo.ngu.no/kart/berggrunn_mobil/
- Norges Geologiske Undersøkelse 2018. Kart over løsmasser, Norges Geologiske Undersøkelse. Tilgjengelig fra: http://geo.ngu.no/kart/losmasse_mobil/
- Often, A. 1997. Botanisk undersøkelse av sørberg i Østerdalene, Hedmark. Fylkesmannen i Hedmark, Miljøvern avdelingen. Rapp. nr. 10/1997: 1-68.

Naturfaglige registreringer i forbindelse med vern av skog på Statskog SF's eiendommer 2017

Verneverdig område	Rødlistet NIN	Målestokk 1:18 121	Kartgrunnlag N50 Produsert 13.04.2018
Alternativ grense	Tidligere registreringer	Ekvidistanse 20m	
Kjerneområde/pri. naturtype	Omr. for vurdering (Mdir/FM 2017)	Rutenett 1km	
	Eksisterende verneområder	WGS84, sonebelte 32	

Bilder fra området Maliskjæra NR utvidelse

Det finnes til dels gode forekomster av død ved i området. Foto: Øivind Gammelmo

Fra området ved Grusetsætra. Foto: Øivind Gammelmo

Utsikt østover fra grensen til det eksisterende verneområdet ved Maliskjæra. Foto: Øivind Gammelmo

Store deler av undersøkelsesområdet er preget av ferske hogstflater. Foto: Øivind Gammelmo